

7. Karaburun Bilim Kongresi

06-09 Eylül 2012

kapitalizmin kiskacında: doğa - toplum - teknoloji

Başvuru Sahiplerinin	Adı Soyadı	Çalıştığı Kurum	Görevi	E-posta adresi
	Nahide Özkan	Milli Eğitim Bakanlığı	Tercüman	nahideozkan@gmail.com

Çalışmanın Başlığı	Toplum sağlığının hizmetinde bilim ve teknoloji: Küba’da biyoteknoloji deneyimi
--------------------	--

ÖZET
<p>Biyoteknoloji, başta insan sağlığı, tarım, hayvancılık, sanayi, çevre ve enerji olmak üzere çeşitli sahalarda kritik uygulamaları olan yaygın bir dizi araştırma-geliştirme ve üretim faaliyetini kapsamaktadır.</p> <p>Dünyada biyoteknoloji sektörünün belirleyici özelliği, özel sektörün hakimiyetinde olması ve sermaye yoğun yapısı nedeniyle yüksek gelir düzeyli ülkelerde tekelleşmiş olmasıdır. Az ve orta gelirli ülkelerde gerçekleştirilen biyoteknoloji uygulamaları büyük ölçüde tekeller için taşeron üretime tekabül etmekte ve ülkenin toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak yerine ihracata yönelik olmaktadır. Bu ülkelerde ortaya çıkan özgün ulusal yetenek geliştirme çabaları altyapı yetersizliklerinin yanı sıra tekellerin basıncı altında mutlak kesintilere ve nihayetinde başarısızlığa uğramaktadır. Küba, kendi gelir düzeyi kategorisinde bağımsız ve tutarlı bir bilim-teknoloji politikasına ve yine bağımsız ve tutarlı gelişme gösteren bir biyoteknoloji sektörüne sahip olan yegane ülkedir.</p> <p>Sektörün kapitalist merkezlerde tekelleşmiş olmasının, koruyucu sağlık hizmetleri yerine tedaviye yönelik kâr sağlayıcı sağlık hizmetlerine ağırlık verilmesi ve yüksek gelirli ülkelerin hastalık yüküne odaklanılarak dünya nüfusunun ezici çoğunluğunun maruz kaldığı hastalıkların göz ardı edilmesi gibi sonuçları bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar, dünyada sağlık alanında yapılan Ar-Ge harcamalarının yaklaşık yüzde 90’ının, dünyadaki hastalık yükünün yüzde 10’una ayrıldığını göstermektedir. Biyoteknoloji alanında yetenek geliştirilmesi engellenen yoksul ülkelerin sağlık gündemlerinin tekeller tarafından yok sayılması, söz konusu ülkeleri büyük trajedilerle karşı karşıya bırakmaktadır.</p> <p>Küba’da biyoteknoloji sektörü, son yirmi yıldır pek çok ölçüt bakımından neredeyse aralıksız yükselen bir başarı grafiği sergilemektedir. Üstelik bu başarı, sosyalist bloğun yıkılışını takip eden “Özel Dönem”de yaşadığı ağır üretim krizine ve sıkılaştırılan abluka koşullarına karşın elde edilmiştir. Söz konusu başarı ölçütleri arasında inovasyon becerisi, ürün çeşitliliği, yatırım getirisi, ihracat profili, yerli teknoloji ve yerel insan kaynaklarına yaslanma düzeyi gibi pek çok unsur sayılabilir. Ancak, Küba’da biyoteknoloji sektörünün başarısını dünyadaki diğer örneklerden ayırt eden asıl ölçüt, toplumun sağlık ihtiyaçlarına yanıt verebilme yeteneğidir. Bununla bağlantılı olarak sunumda Küba biyoteknoloji sektörünün insan sağlığı alanında gerçekleştirdiği çalışmalara atıfta</p>

7. Karaburun Bilim Kongresi **06-09 Eylül 2012**

kapitalizmin kiskacında: doğa - toplum - teknoloji

bulunulacaktır.

Küba, bugün düşük gelirli ülkelerde her yıl milyonlarca kişinin ölümüne yol açan onlarca bulaşıcı hastalığı kendi topraklarında eradike etmiştir. Dünyada rekombinant Hepatit B, Menenjit-B ve çeşitli kanser aşılarını üretebilen yegâne ülkedir. Küba halkı kardiyovasküler rahatsızlıklar ve diyabet gibi bulaşıcı olmayan çeşitli hastalıklarda da dünyanın en etkin tedavilerini alma ayrıcalığına sahiptir. Üstelik Küba yalnızca kendi nüfusu için değil, dünya tekellerince göz ardı edilen sahra altı Afrika ülkeleri gibi yoksul ülkelerin özgün sağlık sorunları için de çözümler üretmekte, 55’den fazla ülkeye ilaç ve aşı ihraç etmektedir.

Küba’nın bebek ölüm oranı ve yaşam beklentisi gibi çeşitli uluslararası göstergelere de açıkça yansıyan başarısı, bilim ve teknolojiyi tekellerin değil insanın hizmetine koşan toplumcu yaklaşımın ve ona eşlik eden sosyalist planlama tercihinin ürünüdür.

Küba’da biyoteknoloji sektörü kamuya aittir ve merkezi planlamaya tabidir. Kâr amaçlı rekabetin yerini bilimsel kurumlar, üniversiteler ve sağlık kurumları arasındaki ileri düzey entegrasyon almıştır. Küba biyoteknoloji sektörü yalnızca kurumlar arasındaki yatay entegrasyonla değil, Ar-Ge’den üretime ve satışa kadar bütün işlevlerin belirli bir sistematik altında birleştirilmesi anlamına gelen dikey entegrasyonla da ayırt edilmektedir. Söz konusu yaklaşım, yatırım öngörülerinin daha sağlıklı olmasını sağladığı gibi, bilim insanlarının sürecin diğer aşamalarına yabancılaştırmasını da önlemektedir. Kitle örgütlerinin sağlık sistemiyle olan bağları da, sektörün ihtiyaca hızlı ve etkin yanıt vermesinde en önemli etmenlerden birini oluşturmaktadır.

Sunumda dünyada biyoteknoloji sektörünün temel özelliklerine değinildikten sonra Küba’nın bu alandaki özgün başarısı yukarıda bahsi geçen göstergeler bazında verilerle açıklanacak, sosyalist planlama çerçevesinde geliştirilen yatay ve dikey entegrasyon mekanizmalarının bu başarıdaki rolü tartışılacak ve tüm bu süreçlerde kitle örgütlerinin rolüne değinilecektir.

TEMEL KAYNAKÇA

1. Daar et al, “How can developing countries harness biotechnology to improve health?”, BMC Public Health, 2007, 7:356, <http://www.biomedcentral.com/1471-2458/7/346>.
2. Flory and Kitcher, “Global health and the scientific agenda”, Philosophy & Public Affairs 32, No 1, Pp 36-65.
3. Herrera, “Biotechnology in Cuba - 20 years of scientific, social and economic progress”, Journal of Commercial Biotechnology, October 2006, Vol 13, No 1, Pp 1-11.
4. Lage Dávila, “Connecting science to population health - the 'closed loop' approach”, MEDICC Review, Fall 2007, Vol 9, No 1, P 48.

7. Karaburun Bilim Kongresi **06-09 Eylöl 2012**

kapitalizmin kiskacında: doğa - toplum - teknoloji

5. Lage, “Connecting immunology research to public health - Cuban biotechnology”, Nature Immunology, February 2008, Volume 9, No 2, Pp 109-112.
6. Lage, “Transforming cancer indicators begs bold new strategies from biotechnology”, MEDICC Review, Summer 2009, Vol 11, No 3, Pp 8-12.
7. Lopez et al, “Development of cuban biotechnology”, Journal of Commerical Biotechnology, December 2002, Vol 9, No 2, Pp 1-5.
8. Randal, “Embargoes and Economics: the Birth of Biotechnology in Cuba”, Journal of the National Cancer Institute, <http://jnci.oxfordjournals.org/content/92/12/962.full>.
9. Thorsteinsdóttir et al, “Cuba - innovation through synergy”, Nature Biotechnology, December 2004, Volume 22, Supplement.